УДК 811.161.2

Д. Ю. Сизонов

НА ПЕРЕХРЕСТІ МОВИ І ПРАВА: ЮРИСЛІНГВІСТИКА В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ ТА ДОСЛІДНИЦЬКИХ ПЕРСПЕКТИВАХ

У статті розглянуто юрислінгвістику як сучасний міждисциплінарний напрям, сформований на перетині лінгвістики та правознавства, що досліджує особливості функціонування мови в юридичній площині та суспільно-правових відносинах. Актуальність проблематики зумовлена зростанням ролі мовного чинника в юридичній практиці та публічному просторі, врегулюванні комунікативних конфліктів, вивченні маніпулятивних процесів у суспільній комунікації. Окреслено теоретико-практичні передумови становлення й наукового «життя» юрислінгвістики, її місце в дослідницькому просторі неолінгвістики, обґрунтовано значущість інтеграції мовно-правових знань для підготовки фахівців-юрислінгвістів в освітньому процесі.

Ключові слова: *юрислінгвістика; мова і право; правова комунікація; юридичний дискурс; мовні конфлікти; мовна політика; освітній процес, неолінгвістика.*

Syzonov, D. At the Crossroads of Language and Law: Legal Linguistics in Education and Research Perspectives. *The article examines Legal Linguistics as a contemporary interdisciplinary field at the intersection of linguistics and law, focusing on how language functions in legal contexts and in socio-legal relations. The relevance of the study stems from the growing role of language in legal practice and public discourse, the resolution of communicative conflicts, and the analysis of manipulative processes in social communication. The research aims to conceptualise Legal Linguistics as an important avenue for understanding the interaction between language and law, which is increasingly consolidating into a significant field of inquiry into linguistic and legal realities. Situated at the intersection of linguistic and legal studies, Legal Linguistics addresses issues related not only to the use of language in legal theory and practice or the analysis of legislative and legal texts, but also to the linguistic behaviour of participants in legal relations, communicative conflicts, the boundaries of permissible speech, linguistic discrimination, and the legal implications of public communication. Particular attention is paid to the professional competencies of legal linguists and forensic linguistic experts, as well as to the range of tasks requiring specialised linguistic knowledge in legal contexts. The article outlines the theoretical and practical prerequisites for the development of Legal Linguistics, examines its position within the emerging interdisciplinary landscape of contemporary linguistics, and highlights its applied potential in linguistic expertise, legal communication, and the interpretation of legally relevant texts and utterances. Furthermore, it substantiates*

https://doi.org/10.34142/23127546.2026.65.19

CC BY NC

the importance of integrating linguistic and legal knowledge into higher education and professional training. In this regard, the introduction of the master's programme «Legal Linguistics and Translation» at Taras Shevchenko National University of Kyiv represents an important step towards institutionalising this interdisciplinary field in Ukraine and preparing specialists capable of combining linguistic analysis with an understanding of legal frameworks and professional communication.

Keywords: *legal linguistics; language and law; legal communication; legal discourse; linguistic conflicts; language policy; educational process; emerging fields of linguistics.*

Вступ

Сучасний розвиток гуманітаристики характеризується, як відомо, посиленням міждисциплінарної синергії, що сприяє виникненню нових дослідницьких напрямів на перетині мовознавства та інших галузей знань. Такі інтегративні процеси зумовлені потребою комплексного осмислення мови не тільки як засобу комунікації, а й як інструменту впливу на суспільні процеси та досягнення поставлених цілей в різних комунікативних ситуаціях: це узгоджується з поширеним нині підходом до дискурсу як соціальної практики, що передбачає аналіз мовлення з урахуванням його контексту, соціальних функцій і впливу на суспільні відносини (Martín Rojo, 2001). Відтак усе більше посилюється інтерес до вивчення мови у зв'язках із медійним простором, економікою та бізнесом, маркетингом, екологією, іміджмейкерством, філософією, що і сприяє, у свою чергу, формуванню відповідних неонапрямів філології – медіалінгвістики, бізнес-лінгвістики, лінгвомаркетингу, еколінгвістики, лінгвоіміджелогії, лінгвокогнітології, etc.

Особливе місце в системі такого міждисциплінарного діалогу посідає *юрислінгвістика,* що виникла внаслідок взаємодії мово- та правознавства, а її предметне поле охоплює вивчення мови в контексті правових відносин, специфіки юридичного дискурсу, інтерпретації мовних одиниць у правозастосуванні, розгляду лінгвальних засобів у правових колізіях. Сама юрислінгвістика як філологічний напрям мотивована «природою і функціями спеціальної юридичної мови, юридичним врегулюванням конфліктів, пов'язаних із різними аспектами функціонування мови (образа, мовні маніпуляції, вербалізація закликів до насильства, плагіат та ін.), врегулювання соціально-мовних стратегій розвитку держави (проблеми державної мови, статусу

мов національних меншин, мовної політики та ін.)» (Юрислінгвістика, 2015: 137–138). Усе більше дослідницьких проблем юрислінгвістики інтегрується в практичний бік, зокрема в експертний аналіз текстів і висловлювань, дослідження конфліктного мовлення, встановлення комунікативних намірів мовця, пояснення мовних інтенцій, що призводять до конфліктогенності, виявлення лінгвальних засобів маніпулятивного впливу (особливо імпліцитного характеру) та інтерпретацію смислів слова в різних типах юридичної комунікації.

Водночас розвиток юрислінгвістики актуалізує питання її освітнього потенціалу. Інтеграція мовознавчих і правових знань у підготовку здобувачів вищої освіти створює передумови для формування навичок аналізу юридичних текстів, інтерпретації правових понять, критичного осмислення спічрайтерства в правовому полі та відповідального використання мовних засобів у різних типах публічної комунікації (ідеться про запровадження в Київському університеті окремої освітньої програми для магістрів «Юрислінгвістика та переклад»).

Мета статті – визначити теоретико-практичні засади та дослідницькі перспективи юрислінгвістики як міждисциплінарного напряму на перетині мово- і правознавства, а також обґрунтувати можливості інтеграції юрислінгвістичного знання в сучасний освітній процес. Основними **завданнями** статті є: (а) окреслення теоретичних передумов становлення юрислінгвістики в контексті еволюції соціального буття; (б) визначення предметного поля юрислінгвістики та її дослідницьких перспектив; (в) аналіз основних фахових проблем юрислінгвістики, що пов'язні з декодуванням текстів і висловлювань конфліктогенного характеру; (г) з'ясування прикладного потенціалу юрислінгвістики, зокрема її впровадження в освітній процес з метою формування міждисциплінарних компетентностей, розвитку критичного аналізу текстів і підвищення рівня мовно-правової обізнаності здобувачів освіти та соціуму в цілому.

У межах цієї статті ми спробували розглянути юрислінгвістику як актуальний вектор розуміння синергії мови і права, що все сильніше викристалізовується в украй важливий дослідницький напрям пізнання мовно-правової реальності: «Зважаючи на всеохопність правом усіх сфер життєдіяльності суспільства / суспільств, зв'язок правових систем із філософією, історією, етикою, політикою,

соціологією та психологією, різними історико-цивілізаційними моделями права, мова постає репрезентантом правової свідомості» (Юрислінгвістика, 2026: 6).

Методи дослідження

Методологічна основа дослідження зумовлена теоретичним характером роботи та її міждисциплінарною спрямованістю: **метод аналізу й синтезу** використано для осмислення основних теоретичних підходів до вивчення юрислінгвістики, узагальнення її предметного поля, визначення ключових проблем мовно-правової взаємодії; **описовий метод** дав змогу схарактеризувати основні напрями і проблеми юрислінгвістичних досліджень, окреслити їхній прикладний потенціал; **метод концептуального узагальнення** застосовано для визначення перспектив розвитку юрислінгвістики та обґрунтування можливостей її інтеграції в освітній процес, зокрема в контексті формування інтегральних компетентностей здобувачів вищої освіти.

Виклад основного матеріалу

Сучасний розвиток юрислінгвістики – «інноваційної наукової дисципліни, об'єктом вивчення якої є взаємозв'язок мови і права та їх комунікативний ресурс, <…> а проблематика зосереджена навколо питань аналізу і доказової фахової аргументації щодо комунікативного потенціалу мовних одиниць у конфліктних ситуаціях, наукової ідентифікації текстів різних функціональних стилів і жанрів та авторських текстів, встановлення причиново-наслідкових зв'язків та їх вербалізації в соціальній і міжособистісній комунікації» (Шевченко & Сизонов, 2021а: 23) – засвідчує поступове розширення уявлень про функціональні можливості мови як правового регулятива в суспільстві. Відповідно, її аналіз потребує врахування не тільки лексико-граматичної організації висловлювання, а й, як ми зазначали, комунікативної умови, прагматичних настанов мовця, соціального контексту та правових наслідків мовленнєвої діяльності. І більше – «лінгвістика, вивчаючи специфіку правничого мовлення на всіх мовних рівнях (лексичному, граматичному, стилістичному тощо) та виявляючи закономірності застосування мовних засобів у юридичних текстах різних стилів і жанрів, може допомогти в пошуках оптимальних мовних засобів і мовних конструкцій для висловлення

правової думки в усіх її проявах» (Артикуца, 2020: 11). Юрислінгвістичне знання відтак може допомогти осягнути мову в її панорамному вимірі – як систему знаків, засіб комунікації та інструмент формування, інтерпретації й реалізації правових смислів, що впливають на суспільні відносини та актуалізуються відповідно до комунікативного контексту.

У синергії мово- і правознавства юрислінгвістика поєднує дослідницькі завдання, пов'язані, з одного боку, з функціонуванням мови в юридичній теорії та практиці, з іншої сторони, не обмежується аналізом мови законодавства чи юридичної документації: вона охоплює ширше коло питань, пов'язаних із мовною поведінкою учасників правовідносин, комунікативними конфліктами, межами допустимого висловлювання, мовною дискримінацією та правовими аспектами публічної комунікації (в умовах повномасштабної війни це особливо актуалізує питання правових меж публічного висловлювання, лінгвальних засобів інформаційно-психологічного впливу, мови ворожнечі й дискримінації, поширення маніпулятивних повідомлень, що можуть містити ознаки правопорушення).

У сучасній лінгвістиці існує розгалужений синкретизм номінацій досліджуваного напряму, що пов'язаний з його еволюцією та науковим пізнанням: *юрислінгвістика, юридична лінгвістика, правнича лінгвістика, лінгвістична конфліктологія, документна лінгвістика, лінгвістична експертологія, судова експертологія,* etc. У науковому обігу ці назви можуть перетинатися за змістом, проте їхнє використання залежить від дослідницької траєкторії, інтерпретаційних акцентів та конкретного предмета аналізу (Прадід, 2002; Клименко, 2007; Сегай, 2007; Кубко, 2009; Правнича лінгвістика, 2010; Компанцева, 2018; Артикуца, 2020; Шевченко & Сизонов, 2021а; Бугайко, 2023; Юрислінгвістика, 2026 та ін.).

Предметний простір юрислінгвістики як гуманітарного неонапряму на помежів'ї мови і права були окреслені ще в кінці минулого століття (Également, 1986; Tori, 1989; Heller 1995; Bix, 1996; Tiersma, 1999 та ін.); діахронний зріз напряму в західноєвропейському контексті див. також у нашій праці (Шевченко & Сизонов, 2021а: 59-70). У цей час формується відповідний понятєвий апарат, окреслюється візія подальшого розвитку юрислінгвістики як самостійної і водночас міждисциплінарної науки, визначаються дослідницькі топіки та

перспективи фахового (юрислінгвістичного) знання. Можна окреслити чотири вектори вивчення спеціальної комунікації в юридичному ракурсі, що сформувалися в цей період: ідеться про *судову* (аналіз досудового та судового процесів комунікації, вивчення мовленнєвих актів учасників судового процесу, лінгвістична експертиза доказів і висловлювань, інтерпретація мовних засобів у правозастосуванні), *законодавчу й нормотворчу* (декодування мовно-стилістичних особливостей нормативно-правових актів, систематизація юридичної термінології, точність і однозначність законодавчих формулювань, лінгвістична експертиза законопроєктів), *дипломатичну* (аналіз комунікативних стратегії і тактик міжнародних переговорів, вивчення дипломатичного дискурсу, аналіз засобів мовленнєвого етикету, роль дипломатичних документів у міжкультурній комунікації, міжнародна взаємодія на рівні дипломатії) *комунікації*, а також *переклад юридичних текстів* (термінологічна еквівалентність, міжмовна передача правових понять, інтерпретація юридичних текстів у різних правових системах, переклад законодавства та міжнародно-правових документів).

З 2000-х рр. юрислінгвістика як напрям активно формується і в Україні, враховуючи специфіку правової системи держави та національної законодавчої системи. У цей час юрислінгвістика допомагає ідентифікувати мовні маркери в питаннях політики, культури, економіки й бізнесу, соціального життя. Дослідницький інтерес зосереджується на визначенні професійних компетентностей юрислінгвіста / лінгвіста-експерта, окресленні кола завдань, що потребують залучення спеціальних мовознавчих знань у правовій сфері. Одним із ключових напрямів практичної реалізації юрислінгвістичного знання є судово-експертна діяльність, у межах якої лінгвістичний аналіз забезпечує аргументоване встановлення особливостей мовної організації тексту, нормативності й варіантності слововживання, семантичного та прагматичного потенціалу мовних одиниць, а також модальних характеристик висловлювань.

Важливого значення набуває з'ясування співвідношення між фактичними обставинами та способами їх лінгвальної репрезентації, зокрема виявлення мовних засобів, за допомогою яких текст може формувати певну інтерпретацію подій, загострювати комунікативні суперечності та/або створювати конфліктний контекст. Дискусійним

відтак вважається й саме поняття *комунікативного конфлікту* як основного предмета юрислінгвістики, а також суголосні із ним поняття – конфліктний текст, конфліктогенний текст, конфліктна ситуація та ін., кожне з яких акцентує окремий аспект мовно-комунікативної взаємодії. Так, *комунікативний конфлікт* охоплює зіткнення інтересів, позицій або комунікативних намірів учасників спілкування; *конфліктний текст* безпосередньо відображає таке протистояння, тоді як *конфліктогенний текст* містить мовні засоби, здатні провокувати, загострювати чи підтримувати конфлікт; *конфліктна ситуація* є ширшим поняттям, що охоплює сукупність соціальних, психологічних і комунікативних обставин, у яких виникає або розвивається суперечність. Розмежування цих понять важливе для юрислінгвістичного аналізу, оскільки дає змогу встановити роль мовних засобів у виникненні конфлікту та надати їм правову оцінку в комунікативній ситуації. Формується відтак окремий дослідницький напрям з аналізу конфліктного мовлення (йдеться про висловлювання, що містять ознаки образливості, інвективності, погроз, приниження, потенційно протиправних закликів, комунікативної зневаги тощо). У таких випадках лінгвістичний аналіз має встановити, які саме мовні засоби використано, як організовано висловлювання, якими є його можливі комунікативні функції та як семантика мовних одиниць співвідноситься з контекстом. Завдання юрислінгвіста полягає в тому, щоб описати мовні характеристики (кон)тексту, аргументовано пояснити можливі інтерпретації мовного ресурсу та визначити ступінь комунікативного конфлікту. Правова кваліфікація відповідних дій залишається компетенцією суду або іншого уповноваженого органу, а лінгвіст надає оцінку ситуації, описуючи мовний матеріал.

У мілітарний період, що для української реальності актуалізований останні роки, особливої ваги набувають дослідження, що стосуються *мови війни* та стають об'єктом аналізу з позиції юрислінгвістики. У цьому контексті актуалізуються поняття мови ворожнечі, дегуманізації, воєнної пропаганди, мовної агресії, комунікативних стратегій і тактик впливу тощо. Дискусійним видається і сам термін *мови ворожнечі (hate speech),* що потребує чіткого розмежування з поняттями мовної агресії, комунікативної образи та дискримінаційного висловлювання, стаючи все частіше об'єктом аналізу в юрислінгвістиці. Особливої уваги потребують висловлювання в ЗМІ, соціальних

мережах, рекламі, що стосуються війни та пов'язані з виявленням деструктивних впливів на масову свідомість, маніпуляції суспільною думкою, формування медіавірусних повідомлень та їх декодування (Компанцева, 2018). Завдання юрислінгвістичного аналізу полягає у пошуку й описі мовних механізмів, що формують відповідні смисли, з'ясуванні можливих інтерпретацій висловлювання та встановленні його комунікативних характеристик. Такий підхід дає змогу досліджувати мову війни не лише як засіб передавання інформації про воєнні події, а і як інструмент впливу на суспільне сприйняття дійсності мілітарного часу.

Підсилюється, як ми бачимо, й роль *лінгвістичної експертизи* як субнапряму юрислінгвістики, що визначає серед пріоритетного «аналіз і фахову інтерпретацію тексту, представленого в усній або письмовій / матеріальній формі (аудіо- та відеозаписи; медіаінформація на паперових, електронних носіях та в інтернет- комунікації, рекламі; науковій, офіційно-діловій та ін. функціональних сферах)» (Шевченко & Сизонов, 2021а: 21). Водночас предметне поле судоволінгвістичної експертизи постійно розширюється відповідно до викликів цифрової комунікації та інформаційного протистояння: до нього належать дослідження проявів кібербулінгу, дезінформаційних повідомлень, інформаційних атак, пропагандистських наративів і мовної негативізації дійсності. Актуальним є лінгвоекспертний аналіз нормативно-правових документів, законодавчих текстів, текстів, що порушують честь, гідність й ділову репутацію особи, текстів із потенційно дискримінаційним змістом, висловлювань із ознаками погрози, образи, закликів до насильства, а також матеріалів, що можуть містити ознаки маніпулятивного впливу чи порушення авторських прав (Цюрупа, 2009; Ажнюк, 2012; Бугайко, 2018). Унаслідок цього виникає потреба в лінгвістичному аналізі, спрямованому на встановлення значення мовних одиниць у конкретному контексті, виявлення потенційної неоднозначності та визначення комунікативних особливостей нормативного припису.

Важливим складником юрислінгвістичних досліджень є *юридична термінологія,* адже точність позначення правових понять, однозначність їх інтерпретації та послідовність використання в нормативних і фахових текстах безпосередньо впливають на якість правової комунікації (Артикуца, 2004; Англо-український, 2009; Юрислінгвістика,

2015; П'ятецька, 2020). Із цим напрямом тісно пов'язана *юрислексикографія* – галузь, зорієнтована на систематизацію, кодифікацію та словникове опрацювання юридичної метамови. Вона охоплює укладання галузевих термінологічних словників, двомовних і багатомовних юридичних лексиконів, довідників правничої термінології, словників термінів і понять юрислінгвістики, а також видань, що пояснюють зміст правових понять і специфіку їх уживання в різних комунікативних, зокрема правових, контекстах. Важливими завданнями юрислексикографії є забезпечення термінологічної узгодженості, розмежування близьких за значенням понять, фіксація міжмовних відповідників і врахування відмінностей між національними правовими системами. У цьому аспекті показовими є українські напрацювання з юридичної термінографії та спеціалізованої лексикографії, представлені, зокрема, англо-українськими правничими словниками й сучасними виданнями з юрислінгвістики (Англо-український, 2009; Юрислінгвістика, 2015, 2026; Шемшученко, 1998–2004 та ін.).

Поступове розширення предметного поля юрислінгвістики актуалізує питання підготовки фахівців, здатних працювати на перетині мовознавства, права, перекладу та комунікативістики. Складність сучасної правової комунікації потребує не лише знання юридичної термінології або володіння іноземною (передусім англійською) мовою, а й розуміння принципів побудови нормативних текстів, механізмів їх інтерпретації, специфіки юридичного дискурсу, особливостей експертного аналізу та професійної організації юриспруденції як спеціального типу комунікації. Концептуальні передумови такого підходу в Київському національному університеті імені Тараса Шевченка були окреслені нами раніше (Шевченко & Сизонов, 2021б): йдеться про обґрунтування потреби в підготовці фахівців, здатних аналізувати, створювати, перекладати й оцінювати тексти юридичної комунікації. У цьому підході принциповим є розуміння юрислінгвістики не лише як теоретичної дисципліни, а й як практично орієнтованого напряму, що відповідає на запити державних інституцій, юридичних компаній, експертних установ, бюро перекладів та інших сфер професійної діяльності.

Важливим кроком у реалізації цієї ідеї стало започаткування у 2025 році в Київському університеті магістерської освітньо-наукової програми «*Юрислінгвістика та переклад*» (див. про це: https://me-l.

co/juk19u7a – Д. С.). Програма стала першою такого типу в системі вищої освіти України, за результатами якої здобувачі зможуть отримати дві професійні кваліфікації – «юрислінгвіст» та «перекладач». Змістове наповнення освітньої програми орієнтоване на формування компетентностей, необхідних для аналізу, створення, перекладу й оцінювання письмових та усних текстів різних жанрів і стилів у правовому контексті. Програма враховує світовий досвід підготовки фахівців у сфері юрислінгвістики та орієнтується на сучасні тенденції розвитку міждисциплінарної освіти.

З огляду на це, важливими складниками підготовки майбутніх фахівців є переклад юридичних документів Європейського Союзу, опрацювання проблем інтелектуальної власності й авторського права, аналіз актуальних питань національного та міжнародного права, дослідження юридичного дискурсу, лінгвістична експертологія та професійна комунікація в міжкультурному просторі. Таке поєднання дисциплін створює умови для формування фахівця, здатного не лише відтворювати зміст правового тексту іншою мовою, а й оцінювати його структуру, термінологічну послідовність, комунікативну спрямованість і потенційні труднощі інтерпретації. Майбутній фахівець має вміти аналізувати не тільки мовну форму й зміст документа, а й умови його функціонування, можливу неоднозначність висловлювань та ризики міжмовного й міжкультурного непорозуміння, адже «спеціаліст із юридичної лінгвістики має вивчати мову в дії, враховувати праву систему, інтеграційні процеси в суспільстві та зважати на виклики сьогодення» (Віх, 1996: 44).

Особливого значення набуває «дуетна» професійна робота з українською та англійською мовами, що передбачає врахування відмінностей правових систем, термінологічних традицій і комунікативних моделей. Юридичний переклад у цьому разі не зводиться до механічної заміни одиниць однієї мови одиницями іншої: він потребує аналітики, розуміння понятєвих систем, правового контексту, функцій документа та можливих наслідків термінологічних рішень (освітні компоненти «Письмовий переклад в галузі міжнародного та європейського права», «Практичний курс з двостороннього фахового перекладу та редагування (українська та англійська мови)» та ін.). Водночас важливим є й здобуття компетенцій, пов'язаних з аналізом українськомовного юридичного контексту (освітні компоненти

«Лінгвістична експертиза: теорія і практика», «Соціолінгвістика та мовно-правовий аналіз суспільної комунікації», «Лінгвістика юридичного тексту» тощо). Відтак підготовка фахівців такого профілю передбачає інтеграцію мовних, правових і перекладацьких знань, що дає змогу розглядати юридичний текст не ізольовано, а в контексті суспільних змін (відповідно до Європейської рамки кваліфікацій (EQF, European Qualifications Framework)).

Освітня програма має також виразний практичний потенціал: передбачено виробничу практику з фахового перекладу, науково-виробничу практику з юрислінгвістики та мультимедійної комунікації / спічрайтингу (відповідно до обраного вибіркового блоку). Це дає змогу співвіднести теоретичні знання з аналізом реальних комунікативних завдань і професійних ситуацій. Зокрема, юрислінгвістичні компетентності можуть бути затребувані під час підготовки публічних заяв, правових роз'яснень, інформаційних матеріалів, експертних висновків, перекладів і текстів, що супроводжують діяльність державних і громадських інституцій. Практичний контекст такої підготовки особливо актуальний в умовах цифровізації комунікативних процесів, коли правова інформація поширюється через різні медіаплатформи й потребує не лише змістової точності, а й зрозумілого, коректного та адресно орієнтованого мовного оформлення (окремі освітні компоненти враховують ці тенденції).

Важливим підґрунтям для розвитку цього напряму є також упорядкування його понятійного апарату. У цьому контексті показовим є друге, перероблене й доповнене лексикографічне видання «Юрислінгвістика: словник термінів і понять» (2026), підготовлене колективом авторів кафедри стилістики та мовної комунікації Київського університету за редакцією проф. Л. Шевченко. Звернення до спеціалізованої термінографії зумовлене потребою послідовно описувати поняття, які функціонують на перетині мовознавства та права, розмежовувати близькі за змістом терміни й уточнювати їхні значення відповідно до сучасних дослідницьких перспектив. У виданні розширено словниковий реєстр, узгоджено дефініції, уточнено співвідношення суміжних понять, представлено міжмовні відповідники та варіанти використання термінів, а також передбачено доступ до термінологічних ресурсів у цифровому форматі. Значення цієї роботи полягає не лише в систематизації фахового мовного ресурсу, а й у створенні підґрунтя

для послідовнішого використання термінів у наукових дослідженнях, освітньому процесі, лінгвістичній експертизі, практиці юридичного перекладу. У такий спосіб термінографічні напрацювання сприяють формуванню спільного поняттєвого простору для дослідників, викладачів і майбутніх фахівців-юрислінгвістів.

Розвиток освітньої програми «Юрислінгвістика та переклад» і систематизація термінології відображають два взаємопов'язані аспекти «життя» юрислінгвістики в Україні: формування професійних компетентностей і вироблення спільного поняттєвого інструментарію. В українському науковому контексті ці процеси узгоджуються із загальною тенденцією до посилення міждисциплінарної підготовки фахівців у сфері права, лінгвістики і перекладу, а також із процесами євроінтеграції освіти й науки. Водночас перспективи розвитку цього напряму пов'язані з подальшим поглибленням досліджень юридичного простору, розширенням сфер лінгвістичної експертизи, удосконаленням юридичної термінографії та опрацюванням мовного матеріалу в новий час – час тотальної інтернетизації та глобалізації. Підготовка юрислінгвістів, на наше переконання, сприяє не лише розширенню професійних можливостей випускників, а й формуванню підґрунтя для якісної професійної (правової) комунікації, необхідної для міжнародної співпраці, адаптації законодавства до європейських стандартів, перекладу документів з урахуванням жанрово-стильових параметрів і міжкультурного професійного діалогу.

Висновки

Прикладний потенціал юрислінгвістики полягає в можливості забезпечувати науково обґрунтований аналіз правових текстів і комунікативних ситуацій, виявляти фактори неоднозначності в їхній структурі, сприяти вдосконаленню юридичної термінології та розробленню методологічно виважених підходів до лінгвістичної експертизи, реалізовувати принцип прагматичності у викарбуванні нової термінології напряму, що допомагатиме якісно аналізувати комунікативний конфлікт. Водночас цей потенціал реалізується лише за умови дотримання міждисциплінарного балансу: мовознавець має враховувати правовий контекст, але не підміняти собою правника; правник, у свою чергу, має зважати на специфіку мовної комунікації, що впливає на якість юридичного тексту.

Перспективи юрислінгвістики пов'язані з переходом від фрагментарного вивчення окремих аспектів мови права до комплексної дослідницької та освітньої моделі. Така модель передбачає взаємодію теоретичного мовознавства, юриспруденції, термінографії, перекладознавства, неолінгвістичних напрямів. Її реалізація сприятиме вдосконаленню правової комунікації, розвитку науково обґрунтованих підходів до аналізу мовленнєвих конфліктів, підвищенню якості юридичних текстів і формуванню професійних компетентностей, необхідних для співіснування України в європейському правовому й комунікативному просторі.

ЛІТЕРАТУРА

1. **Ажнюк,** Л. (2012). Лінгвістична експертиза: статус і методологічні презумпції. *Мовознавство, 3,* 47–64. 2. ***Англо-український*** *словник міжнародного, порівняльного і європейського права* (В. І. Муравйов & Л. І. Шевченко, та ін.). (2009). Київ: Арій. 3. **Артикуца,** Н. (2004). *Мова права і юридична термінологія.* Київ: Стилос. 4. **Артикуца**, Н. (2020). Юридична лінгвістика та її застосування в законотворчій діяльності. В *Українська мова в юриспруденції: стан, проблеми, перспективи* (с. 11–14). Київ: Національна академія внутрішніх справ. 5. **Бугайко,** Ю. (2023). *Лінгвістична експертиза законопроектів в Україні: теоретичний та конституційно-правовий аспекти.* Київ: Алерта. 6. **Клименко,** Н. (2007). *Судова експертологія.* Київ: Видавничий дім «Ін Юре». 7. **Компанцева,** Л. (2018). *Лінгвістична експертиза соціальних мереж.* Київ: Аграр МедіаГруп. 8. **Кубко,** В. (2009). *Документна лінгвістика.* Одеса: ОНПУ. 9. **П'ятецька**, О. В. (2020). *Юридичний термін у лінгвістичному аналізі.* Київ: Азимут-Україна. 10. **Прадід,** Ю. (2002). *Вступ до юридичної лінгвістики.* Сімферополь: Доля. 11. **Проценко**, Г. П., Шестопалова, Л. М., Прохоренко, О. Ф., та ін. (2010). *Правнича лінгвістика* (Гусаров, С. М. , Ред.). Київ: ПАЛИВОДА О. В. 12. **Сегай,** М. (2007). *Судова експертологія.* Київ: «Ін Юре» . 13. **Цюрупа,** М. (2009). *Основи конфліктології та теорії переговорів.* Київ: Кондор. 14. **Шевченко**, Л. І., Дергач, Д. В., Сизонов, Д. Ю., & Шматко, І. В. (2015). *Юрислінгвістика: Словник термінів і понять.* Київ: ВПЦ «Київський університет». 15. **Шевченко,** Л., & Сизонов, Д. (2021а). *Лінгвістична експертиза*. Київ: ВПЦ «Київський університет». 16. **Шевченко,** Л., & Сизонов, Д. (2021б). Юрислінгвістика в Київському університеті: прогнозована концептуальна модель. *Актуальні проблеми української лінгвістики: теорія і практика, 43,* 8–21. DOI https://doi.org/10.17721/APULTP.2021.43.8-21 17. **Шевченко**, Л. І., Дергач, Д. В., Сизонов, Д. Ю., & Шматко, І. В. (2026). *Юрислінгвістика: Словник термінів і понять* (2-ге вид., доповн. і переробл.). Київ: ВПЦ «Київський університет». 18. **Шемшученко**, Ю. (Ред.). (1998–2004). *Юридична енциклопедія* (Т. 1–6). Київ: Українська енциклопедія. 19. **Bix,** B. (1996). Law, Language and Legal Determinacy. Oxford: Oxford University Press. 20. **Également,** P. (1986). Théorie des actes de langage, éthique et droit, Puf. 21. **Heller,** David J. (1995). Language Bias in the Criminal Justice System. Criminal Law Quarterly, 37. 22. **Martín Rojo,** L. (2001). New Developments in Discourse Analysis: Discourse as Social

Practice. *Folia Linguistica,* 35(1–2), 41–78. 23. **Tiersma,** Peter M. (1999). Legal Language. University of Chicago Press. 24. **Tori,** J. (1989). Social Linguistics and Law: [Reprinting the book]. Ottawa.

REFERENCES

1. **Azhniuk,** L. (2012). *Linhvistychna ekspertyza: status i metodolohichni prezumptsii* [Linguistic expertise: status and methodological presumptions]. *Movoznavstvo, 3,* 47–64 [in Ukrainian]. 2. ***Anhlo-ukrainskyi*** *slovnyk mizhnarodnoho, porivnialnoho i yevropeiskoho prava* [English-Ukrainian dictionary of international, comparative and European law] (V. I. Muraviov & L. I. Shevchenko, ta in.). (2009). Kyiv: Arii. [in Ukrainian]. 3. **Artykutsa,** N. (2004). *Mova prava i yurydychna terminolohiia* [The language of law and legal terminology]. Kyiv: Stylos [in Ukrainian]. 4. **Artykutsa,** N. (2020). Yurydychna linhvistyka ta yii zastosuvannia v zakonotvorchii diialnosti [Legal linguistics and its application in legislative drafting]. In *Ukrainska mova v yurysprudentsii: stan, problemy, perspektyvy [The Ukrainian language in jurisprudence: state, problems, prospects]*. Kyiv: Natsionalna akademiia vnutrishnikh sprav, 11-14 [in Ukrainian]. 5. **Buhaiko,** Yu. (2023). *Linhvistychna ekspertyza zakonoproektiv v Ukraini: teoretychnyi ta konstytutsiino-pravovyi aspekty [Linguistic examination of draft laws in Ukraine: theoretical and constitutional-legal aspects: monograph]*. Kyiv: Alerta [in Ukrainian]. 6. **Klymenko,** N. (2007). *Sudova ekspertolohiia [Forensic expertology]*. Kyiv: Vydavnychyi dim "In Yure" [in Ukrainian]. 7. **Kompantseva,** L. (2018). *Linhvistychna ekspertyza sotsialnykh merezh [Linguistic expertise of social networks]*. Kyiv: Ahrar MediaHrup [in Ukrainian]. 8. **Kubko,** V. (2009). *Dokumentna linhvistyka [Document linguistics]*. Odesa: ONPU [in Ukrainian]. 9. **Piatetska,** O. V. (2020). *Yurydychnyi termin u linhvistychnomu analizi [The legal term in linguistic analysis]*. Kyiv: Azymut-Ukraina [in Ukrainian]. 10. **Pradid,** Yu. (2002). *Vstup do yurydychnoi linhvistyky [Introduction to legal linguistics]*. Simferopol: Dolia [in Ukrainian]. 11. **Protsenko**, H. P., Shestopalova, L. M., Prokhorenko, O. F., ta in. (2010). *Pravnycha linhvistyka [Legal Linguistics]* (Husarov, S. M., Red.). Kyiv: PALYVODA O. V. 12. **Sehai,** M. (2007). *Sudova ekspertolohiia* [Forensic expertology]. Kyiv: Vydavnychyi dim "In Yure" [in Ukrainian]. 13. **Tsiurupa,** M. (2009). *Osnovy konfliktolohii ta teorii perehovoriv [Fundamentals of conflict studies and negotiation theory]*. Kyiv: Kondor [in Ukrainian]. 14. **Shevchenko**, L. I., Derhach, D. V., Syzonov, D. Yu., & Shmatko, I. V. (2015). *Yuryslinhvistyka: Slovnyk terminiv i poniat [Legal linguistics: dictionary of terms and concepts]*. Kyiv: VPTs «Kyivskyi universytet». 15. **Shevchenko**, L. I., Derhach, D. V., Syzonov, D. Yu., & Shmatko, I. V. (2026). *Yuryslinhvistyka: Slovnyk terminiv i poniat [Legal linguistics: dictionary of terms and concepts]* (2-he vyd., dopovn. i pererobl.). Kyiv: VPTs «Kyivskyi universytet». 16. **Shevchenko,** L. I., & Syzonov, D. Yu. (2021a). *Linhvistychna ekspertyza: pidruchnyk [Linguistic expertise]*. Kyiv: VPTs «Kyivskyi universytet» [in Ukrainian]. 17. **Shevchenko,** L. I., & Syzonov, D. Yu. (2021b). Yuryslinhvistyka v Kyivskomu universyteti: prohnozovana kontseptualna model [Legal linguistics at Kyiv University: a projected conceptual model]. *Aktualni problemy ukrainskoi linhvistyky: teoriia i praktyka – Current Issues of Ukrainian Linguistics: Theory and Practice, 43,* 8–21. DOI https://doi.org/10.17721/APULTP.2021.43.8-21 [in Ukrainian]. 18. **Shemshuchenko**, Yu. (Red.). (1998–2004). *Yurydychna entsyklopediia [Legal encyclopedia]* (T. 1–6). Kyiv: Ukrainska entsyklopediia [in Ukrainian]. 19. **Bix,** B. (1996). *Law, Language and Legal Determinacy.* Oxford: Oxford University Press [in English]. 20. **Également,** P. (1986). Théorie des actes de langage, éthique et droit. Paris: Presses Universitaires de France [in French]. 21. **Heller,** D. J. (1995). Language

Bias in the Criminal Justice System. *Criminal Law Quarterly,* 37 [in English]. 22. **Martín Rojo,** L. (2001). New Developments in Discourse Analysis: Discourse as Social Practice. *Folia Linguistica, 35(1–2),* 41–78 [in English]. 23. **Tiersma,** P. M. (1999). *Legal Language.* Chicago: University of Chicago Press [in English]. 24. **Tori,** J. (1989). *Social Linguistics and Law.* Ottawa [in English].

Сизонов Дмитро Юрійович – доктор філологічних наук, доцент, професор кафедри стилістики та мовної комунікації, Київський національний університет імені Тараса Шевченка; вул. Володимирська, 60, м. Київ, 01033, Україна.

E-mail: syzonov.d@knu.ua

https://orcid.org/0000-0003-1162-2182

Syzonov, Dmytro – Doctor of Philology, Associate Professor; Professor at the Department of Stylistics and Language Communication, Taras Shevchenko National University of Kyiv; 60 Volodymyrska Street, Kyiv, 01033, Ukraine.

Дата першого надходження статті до видання – 20 вересня 2026 р.
Дата прийняття статті до друку після рецензування – 17 жовтня 2026 р.
Дата публікації статті у виданні – 20 листопада 2026 р.

CITATION

ДСТУ 8302:2015: Сизонов Д. Ю. На перехресті мови і права: юрислінгвістика в освітньому процесі та дослідницьких перспективах. Лінгвістичні дослідження: зб. наук. пр. Харків. нац. пед. ун-ту імені Г. С. Сковороди / гол. ред. Н. В. Піддубна. Харків, 2026. Вип. 65. С. 240–254. DOI: https://doi.org/10.34142/23127546.2026.65.19

APA: Сизонов, Д. Ю. (2026). На перехресті мови і права: юрислінгвістика в освітньому процесі та дослідницьких перспективах. *Лінгвістичні дослідження, 65,* 240–254, DOI: https://doi.org/10.34142/23127546.2026.65.19